HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

1 octombrie 2009 *

În cauza C-103/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg (Austria), prin decizia din 29 februarie 2008, primită de Curte la 6 martie 2008, în procedura

Arthur Gottwald

împotriva

Bezirkshauptmannschaft Bregenz,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul P. Jann, președinte de cameră, domnii M. Ilešič, A. Tizzano (raportor), A. Borg Barthet și E. Levits, judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 martie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Gottwald, de H. Frick și T. Dietrich, Rechtsanwälte;

— pentru guvernul austriac, de domnii E. Riedl și G. Eberhard, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamna N. Yerrell, de domnul G. Braun și de doamna D. Maidani, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 aprilie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 12 CE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Gottwald, pe de o parte, și Bezirkshauptmannschaft Bregenz (Autoritatea administrativă de primă instanță din Bregenz), pe de altă parte, cu privire la amenda aplicată de aceasta din urmă pentru neachitarea taxei de circulație pe autostradă.

Cadrul juridic

Reglementarea națională

3 Articolul 10 alineatul 1 din Legea din 2002 privind taxele de circulație pe drumurile federale (Bundesstraßen-Mautgesetz 2002, BGBl. I, 109/2002), în versiunea sa aplicabilă în cauza principală (denumită în continuare „BStMG 2002"), prevede:

„Utilizarea drumurilor supuse unei taxe de circulație cu autovehicule cu tracțiune simplă sau cu tracțiune multiplă, a căror greutate totală maximă autorizată nu depășește 3,5 tone, necesită plata unei taxe de circulație pe durată determinată."

4 Articolul 11 alineatul 1 din BStMG 2002 prevede:

„Plata taxei de circulație pe durată determinată se realizează înainte de utilizarea drumurilor supuse unei taxe de circulație, prin aplicarea unei viniete pe autovehicul."

5 Articolul 13 alineatul 2 din BStMG 2002, care reglementează procedura privind atribuirea cu titlu gratuit a unei viniete anuale pentru resortisanții care se află în posesia unui card pentru persoane cu handicap, are următorul cuprins:

„Bundesamt fur Soziales und Behindertenwesen (Oficiul federal pentru asigurări sociale și pentru persoanele cu handicap) trebuie, la cererea persoanelor cu handicap care au domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul național și pe numele cărora este înmatriculat cel puțin un autovehicul cu tracțiune multiplă cu o greutate totală maximă autorizată care nu depășește 3,5 tone, să elibereze o vinietă anuală gratuită pentru un autovehicul din categoria menționată, dacă aceste persoane se află în posesia unui card pentru persoane cu handicap în temeiul articolului 40 din Legea federală privind persoanele cu handicap [(Bundesbehindertensgesetz)], care menționează o incapacitate de deplasare gravă și durabilă, imposibilitatea de a utiliza mijloacele de transport în comun din cauza unei afecțiuni durabile sau a unei deficiențe de vedere."

6 Articolul 20 alineatul 1 din BStMG 2002 prevede:

„Conducătorii de autovehicule care utilizează drumuri supuse unei taxe de circulație fără să fi plătit în mod corect taxa de circulație săvârșesc o contravenție administrativă care se pedepsește cu amendă de la 400 la 4 000 de euro."

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

7 Domnul Gottwald este un resortisant german, domiciliat în Hamburg (Germania), care suferă de paraplegie totală, cu pierderea tuturor funcțiilor de la a patra vertebră în jos. În acest temei, i s-a atribuit în Germania un card pentru persoane cu handicap.

8 La 26 august 2006, domnul Gottwald conducea propriul autovehicul pe o autostradă austriacă supusă unei taxe de circulație pentru a se deplasa la locul său de vacanță din Austria. Cu ocazia unui control rutier, s-a constatat cu nu achitase în prealabil taxa de circulație pe durată determinată prin cumpărarea unei viniete aplicabile pe autovehiculul său.

9 Bezirkshauptmannschaft Bregenz i-a aplicat o amendă de 200 de euro prin decizia din 4 decembrie 2006, împotriva căreia domnul Gottwald a introdus acțiune la Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg.

10 În cadrul acestei acțiuni, domnul Gottwald a invocat în special faptul că, întrucât suferă de paraplegia pentru care i s-a eliberat un card german pentru persoane cu handicap, avea dreptul de a i se acorda în Austria o vinietă gratuită în temeiul articolului 13 alineatul 2 din BStMG 2002, precum persoanelor cu handicap care au domiciliul sau reședința obișnuită în Austria.

11 În aceste condiții, având rezerve în ceea ce privește legalitatea condițiilor de acordare a respectivei viniete în raport cu dreptul comunitar, Unabhängiger Verwaltungssenat des

Landes Vorarlberg a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 12 CE trebuie interpretat în sensul că se opune aplicării unei dispoziții naționale care prevede că acordarea cu titlu gratuit a unei viniete anuale pentru un autovehicul în vederea utilizării sale pe drumurile naționale supuse unei taxe de circulație este limitată la persoanele care suferă de un handicap determinat și care au domiciliul sau reședința obișnuită în statul respectiv?”

Cu privire la întrebarea preliminară

12 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 12 CE trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale, precum cea în cauză în acțiunea principală, care limitează acordarea cu titlu gratuit a unei viniete rutiere anuale la persoanele cu handicap care au domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul statului membru respectiv.

Cu privire la admisibilitate

13 Guvernul austriac contestă admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare pentru motivul că ar avea un caracter pur ipotetic și nu ar avea relevanță în soluționarea acțiunii principale, în măsura în care domnul Gottwald nu a formulat niciodată o cerere pentru a obține în Austria vinieta gratuită în cauză.

14 Mai precis, în opinia autorităților austriece, întrebarea preliminară nu are nicio legătură cu obiectul acțiunii principale, dat fiind că nu privește o decizie de neacordare a respectivei viniete gratuite în sensul articolului 13 alineatul 2 din BStMG 2002, ci se referă exclusiv la contestarea de către domnul Gottwald a amenzii aplicate, în temeiul articolului 20 alineatul 1 din BStMG 2002 coroborat cu articolul 10 alineatul 1 și cu articolul 11 alineatul 1 din această lege, pentru neplata taxei de circulație pe durată determinată.

15 Această argumentare nu poate fi totuși reținută.

16 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, astfel cum este prevăzută la articolul 234 CE, numai instanțele naționale care sunt sesizate cu acțiunea principală și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată au competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, dacă întrebările adresate au ca obiect interpretarea unei prevederi din dreptul comunitar, Curtea trebuie, în principiu, să se pronunțe (a se vedea în special Hotărârea din 13 martie 2001, PreussenElektra, C-379/98, Rec., p. I-2099, punctul 38, Hotărârea din 22 mai 2003, Korhonen și alții, C-18/01, Rec., p. I-5321, punctul 19, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2007, Asemfo, C-295/05, Rep., p. I-2999, punctul 30).

17 Rezultă că prezumția de pertinență a întrebărilor adresate cu titlu preliminar de instanțele naționale nu poate fi înlăturată decât în cazuri excepționale, mai ales atunci când este evident că interpretarea solicitată a dispozițiilor dreptului comunitar vizate de aceste întrebări nu are nicio legătură cu realitatea ori cu obiectul acțiunii principale (a se vedea în special Hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman, C-415/93, Rec., p. I-4921, punctul 61, precum și Hotărârea din 1 aprilie 2008, Gouvernement de la Communauté française și Gouvernement wallon, C-212/06, Rep., p. I-1683, punctul 29).

18 Or, în acest caz, deși domnul Gottwald nu a formulat o cerere de acordare a unei viniete gratuite în temeiul articolului 13 alineatul 2 din BStMG 2002, nu este exclus ca răspunsul Curții să poată avea o incidență efectivă în soluționarea acțiunii principale.

19 Astfel, din informațiile furnizate în ședință de guvernul austriac rezultă că instanța de trimitere ar avea competența de a reduce cuantumul amenzii dacă ar constata că reclamantul din acțiunea principală ar fi avut dreptul să beneficieze de respectiva vinietă gratuită în temeiul dreptului consacrat de articolul 12 CE de a nu fi discriminat pe motiv de naționalitate sau cetățenie.

20 Prin urmare, o eventuală decizie a Curții în sensul că dispoziția menționată din Tratatul CE se opune unei reglementări naționale precum cea în cauză în acțiunea principală ar putea mai ales să constituie o circumstanță atenuantă care să îi permită instanței naționale să reducă sancțiunea aplicată domnului Gottwald.

21 Se impune, așadar, constatarea faptului că nu rezultă în mod evident că interpretarea solicitată este lipsită de pertinență din perspectiva deciziei pe care trebuie să o pronunțe instanța de trimitere.

22 În consecință, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare trebuie declarată admisibilă.

Cu privire la fond

23 Cu titlu prealabil, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, statutul de cetățean al Uniunii are vocație de a fi statutul fundamental al resortisanților statelor membre, ceea ce le permite acelora care se găsesc în aceeași situație ca, independent de naționalitatea lor și sub rezerva excepțiilor expres prevăzute în această privință, să obțină același tratament juridic (Hotărârea din 15 martie 2005, Bidar, C-209/03, Rec., p. I-2119, punctul 31, precum și Hotărârea din 12 iulie 2005, Schempp, C-403/03, Rec., p. I-6421, punctul 15 și jurisprudența citată).

24 În particular, astfel cum s-a pronunțat deja Curtea, oricare cetățean al Uniunii se poate prevala de articolul 12 CE, care interzice orice discriminare pe motiv de naționalitate sau cetățenie, în toate situațiile care intră în domeniul de aplicare *ratione materiae* al dreptului comunitar (Hotărârea din 12 mai 1998, Martínez Sala, C-85/96, Rec., p. I-2691, punctul 62, și Hotărârea Schempp, citată anterior, punctul 17).

25 Aceste situații cuprind printre altele situațiile referitoare la exercitarea libertății de circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre conferită de articolul 18 CE (Hotărârea din 2 octombrie 2003, Garcia Avello, C-148/02, Rec., p. I-11613, punctul 24, Hotărârea Bidar, citată anterior, punctul 33, și Hotărârea din 18 noiembrie 2008, Förster, C-158/07, Rep., p. I-8507, punctul 37).

26 În aceste condiții, un resortisant al unui stat membru, precum domnul Gottwald, poate să se prevaleze, atunci când își exercită libertatea de circulație și de ședere pe teritoriul comunitar pentru a-și petrece vacanța într-un alt stat membru, de dreptul consacrat la articolul 12 CE de a nu fi discriminat pe motiv de naționalitate sau cetățenie.

27 În această privință, rezultă de asemenea din jurisprudență că normele privind egalitatea de tratament dintre naționali și străini interzic nu numai discriminările evidente, întemeiate pe naționalitate sau cetățenie, ci și orice forme disimulate de discriminare care, prin aplicarea altor criterii de diferențiere, conduc, în fapt, la același rezultat (a se

vedea în special Hotărârea din 23 ianuarie 1997, Pastoors și Trans-Cap, C-29/95, Rec., p. I-285, punctul 16, Hotărârea din 19 martie 2002, Comisia/Italia, C-224/00, Rec., p. I-2965, punctul 15, precum și Hotărârea din 30 iunie 2005, Tod's și Tod's France, C-28/04, Rec., p. I-5781, punctul 19).

28 Această situație se regăsește în special în cazul măsurii care prevede o distincție bazată pe criteriul domiciliului sau al reședinței, în sensul că acest criteriu riscă să acționeze în principal în defavoarea resortisanților altor state membre în măsura în care persoanele care nu au domiciliul pe teritoriul național, precum nerezidenții, sunt cel mai adesea străini (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 29 aprilie 1999, Ciola, C-224/97, Rec., p. I-2517, punctul 14, și Hotărârea din 16 ianuarie 2003, Comisia/Italia, C-388/01, Rec., p. I-721, punctul 14).

29 Or, în speță, reglementarea în litigiu în acțiunea principală se întemeiază tocmai pe acest tip de criteriu, dat fiind că restrânge beneficiul vinietei anuale gratuite doar la persoanele cu handicap care au domiciliul sau reședința obișnuită în Austria.

30 Un astfel de tratament discriminatoriu nu poate fi, așadar, justificat în raport cu dreptul comunitar decât dacă este întemeiat pe motive obiective, independente de naționalitatea sau cetățenia persoanelor în cauză, și proporționale cu obiectivul urmărit în mod legitim de dreptul național (a se vedea în special Hotărârea din 11 iulie 2002, D'Hoop, C-224/98, Rec., p. I-6191, punctul 36, Hotărârea Garcia Avello, citată anterior, punctul 31, și Hotărârea Bidar, citată anterior, punctul 54).

31 Referitor la condiția privind existența unor motive obiective de interes general, guvernul austriac arată că măsura în cauză în acțiunea principală urmărește promovarea mobilității și a integrării sociale a persoanelor care, din cauza unui handicap, nu pot utiliza mijloacele de transport în comun și care depind, în consecință, de utilizarea unui autovehicul privat. Astfel, măsura respectivă se adresează, după cum o demonstrează valabilitatea anuală a vinietei, unor persoane care trebuie să utilizeze rețeaua rutieră cu o anumită frecvență. Cerința referitoare la domiciliul sau la reședința

obișnuită ar fi, așadar, manifestarea unui anumit grad de integrare a beneficiarilor vinietei gratuite în societatea austriacă.

32 În această privință, trebuie constatat că atât promovarea mobilității și a integrării persoanelor cu handicap, cât și voința de a garanta existența unei anumite legături între societatea statului membru în cauză și beneficiarul unei prestații, precum cea în cauză în acțiunea principală, pot, desigur, constitui motive obiective de interes general de natură să justifice faptul că libertatea de circulație a cetățenilor Uniunii poate fi afectată de condițiile de acordare a unei astfel de prestații (a se vedea, prin analogie, Hotărârea D'Hoop, citată anterior, punctul 38, Hotărârea din 26 octombrie 2006, Tas-Hagen și Tas, C-192/05, Rec., p. I-10451, punctul 35, precum și Hotărârea din 22 mai 2008, Nerkowska, C-499/06, Rec., p. I-3993, punctul 37).

33 Este totuși necesar ca și condiția proporționalității, amintită la punctul 30 din prezenta hotărâre, să fie respectată. Rezultă din jurisprudență că o măsură este proporțională atunci când, fiind aptă pentru realizarea obiectivului urmărit, nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia (a se vedea în special Hotărârea Tas-Hagen și Tas, citată anterior, punctul 35, precum și jurisprudența citată).

34 Mai precis, în ceea ce privește nivelul legăturii dintre beneficiarul unei prestații și societatea statului membru în cauză, Curtea s-a pronunțat deja cu privire la prestații care nu sunt reglementate de dreptul comunitar, precum cea în cauză în acțiunea principală, în sensul că statele membre se bucură de o marjă de apreciere largă în ceea ce privește stabilirea criteriilor de evaluare a unei astfel de legături (a se vedea în acest sens Hotărârea Tas-Hagen și Tas, citată anterior, punctul 36).

35 Astfel, jurisprudența a admis în anumite condiții că reglementările naționale pot impune, în vederea stabilirii existenței unui anumit grad de integrare, ca beneficiarul prestației în cauză să fi avut domiciliul sau reședința pe o perioadă determinată în statul membru respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârile citate anterior Bidar, punctul 59, și Förster, punctul 50).

36 În ceea ce privește o măsură precum cea în cauză în acțiunea principală, menită să faciliteze deplasările obișnuite pe teritoriul austriac ale persoanelor care suferă de un handicap în scopul integrării acestora în societatea națională, domiciliul sau reședința obișnuită se dovedesc, așadar, a fi criterii apte pentru a stabili existența unei legături între aceste persoane și societatea statului membru respectiv, de natură mai ales a le deosebi, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 71 din Concluzii, în raport cu alte categorii de utilizatori potențiali ai rețelei rutiere a acestui stat membru doar în mod sporadic sau temporar.

37 În plus, trebuie subliniat că, în speță, reglementarea națională în cauză în acțiunea principală nu supune acordarea vinietei rutiere gratuite niciunei condiții suplimentare legate de o perioadă minimă în cursul căreia persoana vizată să fi avut domiciliul sau reședința obișnuită în Austria.

38 Considerațiile de la punctele anterioare referitoare la caracterul proporțional al condițiilor de domiciliu și de reședință obișnuită în raport cu obiectivele urmărite de reglementarea națională în cauză în acțiunea principală sunt cu atât mai importante cu cât, astfel cum a explicat guvernul austriac în ședință, fără ca celelalte persoane interesate care au prezentat observații la Curte să conteste acest aspect, respectivele condiții sunt interpretate în mod extensiv, astfel încât și alți factori de legătură să permită stabilirea unei legături suficiente cu societatea austriacă în vederea acordării vinietei gratuite.

39 În particular, astfel cum a precizat acest guvern în ședință, o persoană cu handicap care, deși nu și-a stabilit domiciliul sau reședința obișnuită în Austria, revine în mod regulat în această țară din motive profesionale sau personale ar avea de asemenea dreptul să beneficieze cu titlu gratuit de vinieta rutieră.

40 În aceste condiții, trebuie constatat că reglementarea națională în cauză în acțiunea principală nu depășește ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele urmărite.

41 În consecință, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 12 CE trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale, precum cea în cauză în acțiunea principală, care restrânge acordarea cu titlu gratuit a unei viniete rutiere anuale la persoanele cu handicap care au domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul statului membru respectiv, inclusiv persoanele care revin în mod regulat în acest stat din motive profesionale sau personale.

Cu privire la cheltuielile de judecată

42 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 12 CE trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale, precum cea în cauză în acțiunea principală, care restrânge acordarea cu titlu gratuit a unei viniete rutiere anuale la persoanele cu handicap care au domiciliul sau reședința obișnuită pe teritoriul statului membru respectiv, inclusiv persoanele care revin în mod regulat în acest stat din motive profesionale sau personale.

Semnături